

U 63/2020 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission lisätalousarvioesityksestä nro 9 EU:n talousarvioon varainhoitovuodelle 2020 ja komission ehdotuksesta Euroopan unionin solidaarisuusrahaston varojen käyttöönotosta (*lisäbudjetti 9/2020; Euroopan unioni*)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 9 päivänä lokakuuta 2020 julkaisema ehdotus Euroopan unionin vuoden 2020 yhdeksänneksi lisätalousarvioksi ja samana päivänä julkaisema ehdotus Euroopan unionin solidaarisuusrahaston varojen käyttöönotosta Kroatian, Puolan, Saksan, Kreikan, Unkarin, Irlannin, Portugalin ja Espanjan avustamiseksi sekä ehdotuksista laadittu muistio.

Helsingissä 19 päivänä marraskuuta 2020

Valtiovarainministeri Matti Vanhanen

Neuvotteleva virkamies Anna Hyvärinen

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EDUSKUNNALLE KOMISSION LISÄTALOUSARVIOESITYKSESTÄ NRO 9 EU:N TALOUSARVIOON VARAINHOITOVUODELLE 2020 JA KOMISSION EHDOTUKSESTA EUROOPAN UNIONIN SOLIDAARISUUSRAHASTON VAROJEN KÄYTTÖÖNOTOSTA KROATIAN, PUOLAN, SAKSAN, KREIKAN, UNKARIN, IRLANNIN, PORTUGALIN JA ESPANJAN AVUSTAMISEKSI

1 Ehdotuksen tausta ja tavoite

Komissio antoi 9.10.2020 ehdotuksen (COM(2020) 960 final) Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi solidaarisuusrahaston varojen käyttöönotosta Kroatian, Puolan, Saksan, Kreikan, Unkarin, Irlannin, Portugalin ja Espanjan avustamiseksi sekä niihin liittyvän lisätalousarvioesityksen nro 9/2020 (COM(2020) 961 final). Komission ehdotuksia on käsitelty EU:ssa erittäin kiireellisinä.

2 Komission esitysten pääasiallinen sisältö

2.1 Lisätalousarvioesitys 9/2020

Lisätalousarvioesitys nro 9 EU:n vuoden 2020 talousarvioon koskee varojen käyttöönottoa Euroopan unionin solidaarisuusrahastosta. Varojen käyttöönotto liittyy ensinnäkin luonnonkatastrofien aiheuttamien tuhojen korjaamiseen Kroatiassa maanjäristyksen johdosta (683,7 miljoonaa euroa) sekä Puolassa tulvien johdosta (7,1 miljoonaa euroa). Toiseksi, solidaarisuusrahaston varojen käyttöönotto liittyy Covid-19-pandemian aiheuttaneeseen vakavaan kansanterveysuhkaan seitsemässä jäsenvaltiossa: Kroatia, Saksa, Kreikka, Unkari, Irlanti, Portugali ja Espanja. Covid-19-pandemiaan liittyvä solidaarisuusrahaston käyttöönotto vuonna 2020 kattaisi ennakkomaksujen suorittamisen näille jäsenvaltiolle (yhteensä 132,7 miljoonaa euroa). Komission mukaan se on vastaanottanut asiaankuuluvat hakemukset.

Lisätalousarviossa nro 9/2020 ehdotetaan, että EU:n vuoden 2020 talousarvioon sisällytetään vastaavat määrärahat sekä maksusitoumus- että maksumäärärahoina. Määrärahoja tarvitaan lisää yhteensä noin +734,6 miljoonaa euroa, kun kokonaissummasta noin 823,5 miljoonaa euroa on vähennetty Kroatialle jo maksettu ennakkomaksu noin 89 miljoonaa euroa (maanjäristyksen aiheuttamat vahingot).

U 63/2020 vp

Komissio ehdottaa lisätalousarviolla muutoksia seuraaviin budjettilinjoihin (summat euroina):

Käyttökohde	Budjettilinja	Nimi	Sitoumukset	Maksut
<i>Apu EU:n solidaarisuusrahastosta</i>	13 06 01	Apu jäsenvaltioille sellaisen suuren luonnonkatastrofin yhteydessä, jolla on vakavia vaikutuksia elinoloihin, luonnonympäristöön tai talouselämään	+734 596 756	+734 596 756
YHTEENSÄ			+734 596 756	+734 596 756

Budjettilinjaa 13 06 01 siis vahvistetaan yllä olevan mukaisesti noin 734,6 miljoonalla eurolla sekä sitoumus- että maksumäärärahoina.

Euroopan unionin solidaarisuusrahasto määritellään rahoituskehysasetuksen (neuvoston asetus (EU, Euratom) nro 1311/2013) 10 artiklassa.

Vuoden alussa solidaarisuusrahastossa oli varoja noin 1 150,5 miljoonaa euroa, mikä koostui vuodelta 2019 siirtävistä varoista noin 553 miljoonaa euroa sekä vuodelle 2020 käytettävissä olevasta osuudesta, noin 597,5 miljoonaa euroa. Solidaarisuusrahastosta on aiemmin tänä vuonna maksettu yhteensä noin 279 miljoonaa euroa Portugalin, Espanjan, Italian ja Itävallan hakemusten johdosta. Nämä aiemmat hakemukset liittyivät luonnonkatastrofeista aiheutuneisiin vahinkoihin. Tässä vaiheessa vuotta suurin käytettävissä oleva summa solidaarisuusrahastosta on noin 871,5 miljoonaa euroa.

Solidaarisuusrahastosta käytettävissä oleva määrä vuonna 2020	Määrä euroina
Vuosittain käytettävissä oleva osuus v. 2020	597 546 284
Lisättyä vuodelta 2019 siirtyvillä varoilla	+552 977 761
<i>[25 % vuoden 2020 käytettävissä olevasta osuudesta, joka on säästettävä 1.10.2020 asti]</i>	<i>[149 386 571]</i>
Vähennettyä yhteenlasketulla määrällä, joka käytettäisiin Portugalin, Espanjan, Italian ja Itävallan aiempiin hakemuksiin (EU:n lisätalousarvio nro 4/2020)	-278 993 814
Käytössä ollut määrä tammi-syyskuussa 2020	722 143 660
Tällä hetkellä käytössä oleva maksimimäärä	871 530 231
Yhteenlaskettu määrä, joka käytettäisiin Kroatian ja Puolan hakemuksiin sekä Covid-19-liitännäisiin ennakkomaksuihin. (Kun tästä vähennetään Kroatialle jo maksettu ennakkomaksu n. 89 milj. euroa, jää n. 734,5 milj. euroa).	-823 548 633
EU:n solidaarisuusrahastossa on jäljellä 31.12.2020 saakka	47 981 598

Jos lisätalousarvioesitys nro 9/2020 solidaarisuusrahaston käyttöönottoon liittyen hyväksytään, solidaarisuusrahastoon jää varoja käytettäväksi loppuvuodeksi noin 48 miljoonaa euroa.

2.2 Kroatian, Puolan, Saksan, Kreikan, Unkarin, Irlannin, Portugalin ja Espanjan hakemukset solidaarisuusrahaston varojen käyttöönottamiseksi

Komission mukaan hakemukset, joista osa liittyy luonnonkatastrofeihin ja osa Covid-19-pandemiasta johtuvaan kansanterveysuhkaan, täyttävät solidaarisuusrahaston varojen myöntämiseksi asetetut vaatimukset (neuvoston asetus (EY) No 2012/2002, siten kuin se on voimassa muutettuna). Komissio esittää solidaarisuusrahaston varojen käyttöönottoa korvaamaan näissä jäsenvaltioissa aiheutuneita vahinkoja. Vakavan kansanterveysuhan perusteella suoritetaan vuonna 2020 kuitenkin vain ennakkomaksuja.

Kroatian ja Puolan hakemukset, jotka liittyvät luonnonkatastrofien aiheuttamiin vahinkoihin

Kroatian hakemuksen taustalla on maanjäristys maaliskuussa 2020 Zagrebin kaupungissa ja sen läheisillä alueilla. Maanjäristyksestä on aiheutunut mittavia vahinkoja. Kroatia on hakemuksessaan pyytänyt myös ennakkomaksun maksamista solidaarisuusrahastosta.

Puolan hakemus koskee kesäkuussa 2020 aiheutuneita alueellisia myrsky- ja tulvavahinkoja. Puola ei ole hakemuksessaan pyytänyt ennakkomaksun maksamista solidaarisuusrahastosta.

Tarkemmin komission esitys muodostuu alla olevan taulukon mukaisesti:

Luonnonkatastrofit – Hakemuksen tehnyt jäsenvaltio	Katastrofin määräite	Välittömät vahingot (milj. EUR)	Sovellettava alueellisen katastrofin kynnysarvo* (milj. EUR)	Mittavan katastrofin kynnysarvo (milj. EUR)	2,5 % välittömistä vahingoista kynnysarvoon asti (milj. EUR)	6 % välittömistä vahingoista kynnysarvon ylityksessä (EUR)	Ehdotetun tuen kokonaismäärä (EUR)	Ennakkoa maksettu (EUR)
KROATIA	Mittava (2(2) art.)	11 572,586	-	303,276	7 581 900	676 158 623	683 740 523	88 951 877
PUOLA	Alueellinen (2(3) art.)	282,851	270,962	-	7 071 280	-	7 071 280	
YHTEENSÄ							690 811 803	

*1,5 % BKT:sta tai 1 % BKT:sta etäisimmillä alueilla.

Kroatian, Saksan, Kreikan, Unkarin, Irlannin, Portugalin ja Espanjan hakemukset, jotka liittyvät Covid-19-pandemian aiheuttaneeseen vakavaan kansanterveysuhkaan

Seitsemän jäsenvaltion hakemusten taustalla on Covid-19-pandemian aiheuttama vakava kansanterveysuhka vuoden 2020 alkupuolella. Komissio kertoo, että vuonna 2020 suoritetaan solidaarisuusrahastosta Covid-19-kansanterveysuhan perusteella vain ennakkomaksuja niille seitsemälle jäsenvaltiolle, jotka ovat hakemuksessaan tehneet pyynnön ennakkomaksusta.

Komissio kertoo noudattavansa vakavan kansanterveysuhan aiheuttamiin vahinkoihin samoja laskentaperiaatteita kuin luonnonkatastrofin aiheuttamiin vahinkoihin. Jos solidaarisuusrahastossa ei ole enää käytettävissä tietynä vuonna varoja niin, että voitaisiin maksaa kunkin hake-

U 63/2020 vp

muksen mukainen laskennallinen määrä, tällöin jäsenvaltioille maksettavaa summaa vähennetään pro rata -periaatteella. Jos taas jokin osa valtion hakemasta summasta ei täytä kriteereitä, komissio ei ota tätä osaa huomioon

Komissio kertoo vielä, että sen asettamaan määräaikaan 24.6.2020 mennessä yhteensä 22 maata – 19 EU:n jäsenvaltiota ja 3 jäsenyyden hakijavaltiota – on tehnyt hakemuksia solidaarisuusrahastosta vakavan kansanterveysuhan perusteella, koskien vuoden 2020 alkupuolella aiheutuneita vahinkoja.

Tarkemmin komission esitys muodostuu alla olevan taulukon mukaisesti:

Kansanterveysuhka – Hakemuksen tehnyt jäsenvaltio	Julkisen välittömän rahoituksen vaadittu kokonaissumma	Komission ehdollisesti hyväksymä kokonaissumma	Haettu vakavan terveysuhan kynnyсарvo	2,5 % välittömistä vahingoista vakavan terveyshätätilan kynnyсарvoon asti	6 % välittömistä vahingoista vakavan terveysuhan kynnyсарvon ylittyessä	Ehdotetun mahdollinen määrä	25 % ennakko-maksu, joka suoritetaan jäsenvaltioille
	(EUR)	(EUR)	(milj.EUR)	(EUR)	(EUR)	(EUR)	(EUR)
KROATIA	658 771 839	652 607 470	151,638	3 790 950	30 058 168	33 849 118	8 462 280
SAKSA	2 079 000 000	2 079 000 000	1 792,639	44 815 975	17 181 660	61 997 635	15 499 409
KREIKKA	623 925 000	623 925 000	551,220	13 780 500	4 362 300	18 142 800	4 535 700
UNKARI	1 997 208 000	1 997 208 000	385,263	9 631 575	93 944 140	106 348 275	26 587 069
IRLANTI	1 997 000 000	1 997 000 000	762,921	19 073 025	74 044 740	93 117 765	23 279 441
PORTUGALI	3 470 870 000	2 850 870 000	598,233	14 955 825	103 198 020	150 114 045	37 528 511
ESPANJA	15 750 543 061	2 168 667 388	1 792,639	44 815 975	22 561 703	67 377 678	16 844 420
YHTEENSÄ							132 736 830

3 EU-oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

EUT-sopimuksen 314 artikla. Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen 106 A artikla; erityinen lainsäätämisyjärjestys, määräenemmistö neuvostossa.

Neuvoston asetus (EY) nro 2012/2002 Euroopan unionin solidaarisuusrahaston perustamisesta, siten kuin se on voimassa muutettuna 30.3.2020 asetuksella (EU) nro 462/2020. Solidaarisuusrahaston varoja voidaan käyttää jäsenvaltion tai unionin jäsenyydestä parhaillaan neuvottelevan maan pyynnöstä silloin, kun elinolosuhteisiin, ihmisten terveydelle, luonnonympäristölle tai taloudelle kyseisen valtion yhdellä tai useammalla alueella aiheutuu vakavia vaikutuksia, jotka johtuvat siitä, että valtion alueella on tapahtunut suuri tai alueellinen luonnonkatastrofi tai valtiossa on ilmennyt vakava kansanterveysuhka. Asetuksessa säädetään tarkemmin tuesta.

Toimielinten välinen sopimus 2.12.2013, 11 kohta.

Valtioneuvoston mukaan oikeusperusta on asianmukainen ja riittävä. Ehdotuksissa noudatetaan toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteita.

4 Vaikutus Suomen lainsäädäntöön, ml. Ahvenanmaan asema, ja talousarvioon

Lisätalousarvioesityksellä ei ole vaikutusta kansalliseen lainsäädäntöön tai Ahvenanmaan asemaan.

Lisätalousarvioesityksellä nro 9 esitetään käyttöönotettavaksi yhteensä noin 734,6 miljoonaa euroa sekä sitoumus- että maksumäärärahoina.

Ehdotus kasvattaisi Suomen maksuja EU:lle vuonna 2020 yhteensä noin 11,1 miljoonalla eurolla. Maksujen kasvu voidaan hoitaa käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa.

5 Asian käsittely EU:ssa ja kansallinen käsittely

Komission lisätalousarvioesitys nro 9/2020 ja siihen liittyvä ehdotus EU:n solidaarisuusrahaston varojen käyttöönottamisesta liittyvät osittain Covid-19 –pandemian vaikutuksiin. Kuitenkin suurin osa ehdotetusta varojen käyttöönottamisesta liittyy luonnonkatastrofeihin, erityisesti Kroatian maanjäristykseen. EU:n solidaarisuusrahaston perustamisesta annettua asetusta (EY) nro 2012/2002 on muutettu 30.3.2020 asetuksella (EU) nro 462/2020. Muutetun asetuksen mukaan solidaarisuusrahaston varoja voidaan käyttää jäsenvaltion tai unionin jäsenyydestä parhailaan neuvottelevan maan pyynnöstä silloin, kun elinolosuhteisiin, ihmisten terveydelle, luonnonympäristölle tai taloudelle kyseisen valtion yhdellä tai useammalla alueella aiheutuu vakavia vaikutuksia, jotka johtuvat siitä, että valtion alueella on tapahtunut suuri tai alueellinen luonnonkatastrofi tai valtiossa on ilmennyt vakava kansanterveysuhka. Asetuksessa säädetään tarkemmin tuesta.

Komission lisätalousarvioesitystä nro 9/2020 ja siihen liittyvää esitystä solidaarisuusrahaston varojen käyttöön ottamisesta on käsitelty EU:ssa erittäin kiireellisinä. Ehdotuksia on käsitelty neuvoston budjettikomiteassa. Coreper päätti 21.10.2020 8 viikon määräajan lyhentämisestä ja käynnisti kirjallisen menettelyn neuvoston kannan vahvistamiseksi. Neuvoston kirjallinen menettely päättyi 23.10.2020.

Komission ehdotukset edellyttävät myös käsittelyä Euroopan parlamentissa. Asian valmistelusta Euroopan parlamentissa vastaa budjettivaliokunta. Alustavien tietojen mukaan Euroopan parlamentti ottaa ehdotuksiin kantaa marraskuussa täysistunnossaan.

Tämä valtioneuvoston U-kirjelmä on valmisteltu valtiovarainministeriössä. Kirjelmä on käsitelty valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnassa ja valtioneuvoston yleisistunnossa.

Komission 9.10.2020 antama lisätalousarvioesitys nro 9/2020 ja siihen liittyvä komission ehdotus EU:n solidaarisuusrahaston varojen käyttöön ottamisesta saatettiin ensin kiireellisinä eduskunnan käsiteltäväksi perustuslain 97 §:n mukaisella selvityksellä (E 124/2020 vp). Kyse oli poikkeusmenettelystä, jossa perustuslain 96 §:n mukaisesta asiasta (U-asia) toimitettiin asian

U 63/2020 vp

kiireellisyyden vuoksi perustuslain 97 §:n mukainen E-kirje. E-kirje käsiteltiin ja sovitettiin yhteen valtioneuvostossa EU 34 (budjetti- ja hallintoasiat) -jaostossa, kirjallisessa menettelyssä 13.-14.10.2020. Eduskunnan suuri valiokunta on hyväksynyt 16.10. eduskunnan kannan (SuVEK 91/2020 vp). Valiokunta yhtyi erikoisvaliokunnan (VaV) kannanoton mukaisesti valtioneuvoston kantaan.

Asian käsittelyaikataulu unionissa on ollut erittäin kiireellinen. Kansallinen käsittely perustuslain 96 §:n mukaisessa menettelyssä ei ole ollut käytännössä mahdollista ennen kuin komission esitykset etenivät tosiasiallisesti päätettäviksi neuvostossa. Eduskunnalle toimitetaan nyt aiempaa E-kirjettä täydentävästi perustuslain 96 §:n mukainen U-kirjelmä.

6 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto uudistaa E-kirjeessä (E 124/2020 vp) esittämän kannanottonsa ja toteaa seuraavaa.

Valtioneuvosto voi tukea komission ehdotusta solidaarisuusrahaston varojen käyttöönotosta tukea hakeneiden maiden avustamiseksi luonnonkatastrofien ja vakavan kansanterveysuhkan vuoksi. Valtioneuvosto voi hyväksyä lisätalousarvioesityksen nro 9/2020.

Mikäli ehdotusten sisältö muuttuisi neuvoston käsittelyssä, poikkeuksellisten käsittelyolosuhteiden ja kiireellisyyden johdosta valtioneuvosto arvioisi ja voisi hyväksyä muutoksia ottaen huomioon Suomen kokonaisuus.